

UURINGU EETILISE HINDAMISE TAOTLUS EESTI BIOEETIKA JA INIMUURINGUTE NÕUKOGULE

1. Uuringu nimetus (ingliskeelsete taotluse puhul tuleb uuringu nimetus ära tuua ka eesti keeles)

Narkosurmade analüüs

2. Uuringu põhieesmärk kuni 450 tähemärki (0,25 lk) (ingliskeelsete taotluse puhul tuleb uuringu põhieesmärk ära tuua ka eesti keeles)

Uuringu **põhi**eesmärgiks on analüüsida ja kirjeldada 2019-2022 aastatel Eestis narkootikumi üledoosi tõttu surnud inimeste sotsiaaldemograafilist profiili olemasolevate registriandmete põhjal.

Uuringu põhieesmärk lähtub Eesti narkopoliitika eesmärkidest, mis on sõnastatud narkopoliitika valges raamatus: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2022-01/eesti_narkopoliitika_aastani_2030_valge_raamat_210x297mm_varvilisem%20%282%29.pdf

Valge raamat sõnastab narkopoliitika eesmärgi aastani 2030, millest lähtuvalt ei tohiks keegi Eestis surra narkootikumide üledoosi tõttu ja tarvitamine peaks püsima langustrendis. Uuringu tulemused aitavad pikemas perspektiivis mõista narkosurmade peamisi mõjutegureid Eestis, ennetada narkosurmasid ning sellega seotud kuritegevust.

3. Vastutava(d) uurija(d) ning tema (nende) kontaktandmed

Eesnimi: Gerly

Perekonnanimi: Tamm

Ametikoht: projektijuht-analüütik

Organisatsioon: Sotsiaalteaduslike Rakendusuuringute Keskus (RAKE), Tartu Ülikool

Telefon: 53933898

e-post: gerly.tamm@ut.ee

Skype: gerlykk

4. Uuringu läbiviijad (lisada juurde vajalik arv ridu)

1. Eesnimi: Liina

Perekonnanimi: Haring

Ametikoht: psühhiaatria kaasprofessor

Organisatsioon: Tartu Ülikool, Kliinilise meditsiini instituut ja SA Tartu Ülikooli Kliinikum

2. Eesnimi: Lisanna

Perekonnanimi: Lehes

Ametikoht: analüütik

Organisatsioon: Sotsiaalteaduslike Rakendusuuringute Keskus (RAKE), Tartu Ülikool

<p>3. Eesnimi: Andri</p> <p>Perekonnanimi: Ahven</p> <p>Ametikoht: nõunik</p> <p>Organisatsioon: Justiitsministeerium</p>	
<p>4. Eesnimi: Anna-Liisa</p> <p>Perekonnanimi: Uisk</p> <p>Ametikoht: nõunik</p> <p>Organisatsioon: Justiitsministeerium</p>	
<p>5. Uuringu finantseerimine</p>	
Finantseerimise allikad	Justiitsministeerium
Uuringu üldmaksumus (summa)	24 300 EUR
Uuritavale kompensatsiooni maksmine (jah, ei, põhjendus ja summa)	Ei, kuna uuritavate kohustuste maht uuringu käigus ei muutu (uuring viiakse läbi täies ulatuses registriandmetel)
Uuritavate kindlustus (jah, ei, kindlustaja ja poliis)	Ei
<p>6. Uuringu läbiviimise aeg (algus ja lõpp kuu ja aasta täpsusega)</p>	
<p>Uuringu andmete kogumise (registripäringute tegemise) algus: 14.06.2023</p> <p>Uuringu andmete kogumise (registripäringute) ja aruande esmaversiooni kirjutamise lõpp: 1.11.2024</p> <p>Uuringus kogutud andmete kasutamise lõpp (sh täiendavate analüüside, publikatsioonide ja ettekannete tegemise lõpp): 31.12.2026</p> <p>Isikustatud andmete hoidmise aeg kokku: seni kuni kõik andmepäringud on tehtud (isikustatud kujul hoitakse andmeid ainult selleks, et neid omavahel kokku liita, kuna andmed laekuvad erinevatest andmebaasidest). Me eeldame, et saame andmed kõigist andmebaasidest kätte kolme kuu jooksul alates registripäringute tegemise algusest. Seejärel kui kõik andmed on kokku liidetud, kustutame andmetabelist isikukoodid. Isikusandmed kustutatakse hiljemalt 31.12.2024.</p>	
<p>7. Teave sama uuringu projekti varasema või samaaegse hindamise kohta (sh teistes riikides)</p>	
<p>Puudub</p>	
<p>8. Lühülevaade siiani samal teemal tehtud uuringutest (kuni 900 tähemärki, 0,5 lk)</p>	

Illeaalsete uimastite (edaspidi narkootikumide, vastavalt „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse“ paragrahv 2 definitsioonile) tarvitamine on Eestis olnud viimastel aastatel langustrendis. Siiski, erandiks on 2022. aasta, mil narkootikumide üledoosi tõttu suri 79 inimest, mis oli ligikaudu üle poole rohkem kui sellele eelnenud aastatel. Tarvitamise muutuste põhjused pole aga hetkeseisuga teada. Riiklik uimastipoliitika näeb ette, et Eestis ei tohiks ükski inimene uimastite üledoosi tõttu surra („Eesti narkopoliitika aastani 2023. Valge raamat“). Uimastite tarvitamise ning sellega seotud tervisekäitumise ja kuritegevuse kohta kogutakse andmeid mitmetesse riiklikesse registritesse (nt Tervise Arengu Instituudi andmebaasid, Justiitsministeeriumi andmebaasid jm). Uurimistööd, mis süveneksid täpsemalt narkootikumide tarvitamise põhjuste ja uimastite üledoosi tõttu surnute profiili on aga tehtud võrdlemisi vähe. Eelkõige on varasemad uuringud keskendunud tarvitajate käitumise ja tervisenäitajate uurimisele (täpsemalt kirjeldame seda järgmistes lõikudes). Uusküla et al. (2020) kirjeldasid fentanüüli tarbimise tähtsust üledoosist tingitud surmade seas, kuid need andmed olid kogutud enne 2019-2022 perioodi (sh enne COVID19 pandeemiat). Narkootikumide üledoosi tõttu surnute kohta puudub põhjalik ja võrdlev ülevaade.

9. Planeeritava uuringu põhjendus ning uurimisküsimused ja/või hüpoteesid (kuni 1800 tähemärki, 1 lk)

Tegemist on teadusuuringuga, mille laiemaks lõppeesmärgiks on Eesti narkopoliitika kujundamine ja narkosurmade ja narkootikumidega seotud kuritegevuse ennetamine (uuringu tellijaks on Justiitsministeerium, volitatud läbiviijaks Tartu Ülikool RAKE). Uuringu läbiviimine isikustatud registriandmetel lähtub Isikuandmete kaitse seadusest paragrahvist 6, lõige 5. „Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil.“ Lisaks ütleb Isikuandmete kaitse seadus, et AKI ja eetikakomitee luba on vaja taotleda, kui asutus viib läbi poliitikakujundamise uuringu kasutades selleks eriliigilisi isikuandmeid ning andmete pärimisel tehakse päringuid teise vastutava või volitatud töötleja andmekogusse või kasutatakse teise vastutava või volitatud töötleja vastutusalas olevaid andmete kogumeid. Meie lähtume sellest, et tegemist on **ülekaalukates avalikes huvides (st uuringu tulemustel põhinev lõppeesmärk on surmade ennetamine läbi Justiitsministeeriumi juhitud poliitika kujundamise) tehtava teadusuuringuga**, kus me töötleme isikuandmeid ning teeme seda nii, et me ei kahjusta kuidagi andmesubjekti õigusi ega põhjusta lisakohustusi. Ülekaalukas avalik huvi tuleneb otseselt riiklikust strateegiast – ennetada narkootikumide üledoosi tõttu põhjustatud surmasid (Eesti narkopoliitika näeb ette, et Eestis ei tohiks keegi narkootikumide üledoosi tõttu surra). Lisaks, kuna ilma isikuandmeteta (isikukoodita) ei ole võimalik andmebaase omavahel ühildada, siis on andmetöötamise eesmärgi täitmiseks, esimeses uuringu etapis, otseselt vajalik isikustatud andmete kasutamine – selleks, et andmestikud omavahel kokku liita. Kohe pärast kõigi andmete kokku liitmist kustutame isikut üks-üheselt tuvastada võimaldavad andmed andmestikust (isikukoodi). Kokkuliitmise protsess võib kesta mitu kuud (sõltuvalt sellest, kuidas päringute vastused meieni laekuvad). Selleks, et suurendada andmete kaitset, kasutame sel perioodil (kuni 31.12.24) pseudonüüme. Inimeste isikukoodid ja neile vastavad pseudonüümid hoiame krüpteeritult muudest andmetest eraldi andmestikus, TÜ ja Justiitsministeeriumi serveris, nii et sellele on ligipääs ainult uuringu meeskonna liikmetel.

Uurimisküsimused, millele vastust otsime on järgmised:

1. **Milline on Eestis 2019-2022 aastatel narkosurma surnud inimeste profiil?**
Selle küsimuse alamküsimuste hulka kuuluvad küsimused 2019 – 2022 perioodil Eestis narkosurma surnud inimeste inimese 1) soo, vanuse, keele (emakeel), kodakondsuse, 2) elukoha (linn vs maa, regioon) (mõned aastad enne vs vahetult enne surma), 3) hariduse, 4) töötamise ja töötuna arvel olemise, maksustatava tulu (mõned aastad enne vs vahetult enne surma), 5) tervisenäitajate, sh varasema narkomaaniaravi, vaimse tervise probleemide (sh diagnoosid) (elu jooksul), 6) retsidiivsuse (süüteo liikide kaupa), 7) karistuste ja sellega kaasnenud kohustuste ja sotsiaalprogrammide kohta (mõned aastad enne vs vahetult enne surma).
2. **Milline on narkootikumide üledoosi tõttu surnud inimest kirjeldavate tähtsamate tunnuste struktuur ja omavahelised seosed? Millised tegurid seostuvad surmaga otseselt ja millised kaudselt (Eestis)? Millised on narkosurmariski suurendavad ja millised on - riski alandavad (kaitsvad) tegurid Eestimaal elavatel uimastitarvitajatel, kes on sooritanud süütegusid?**
Teine küsimuste grupp täiendab esimest küsimust nii, et aitab selgitada, millised tegurid on olulisemad ja millised vähem olulised. **Küsimustele vastamiseks võrdleme surnuid mittesurnutega, kellel on sarnane kuritegevuslik profiil.** Võrgustikuanalüüs aitab üles leida tunnused, mis on kõige tugevamalt seotud surmaga ning lisaks arvestab see kõigi teiste tunnuste osalust süsteemis nii, et aitab määratleda, millised tunnused panustavad surma otseselt ja millised kaudselt (läbi teiste tunnuste).

3. **Milline näeb välja Eestis narkosurma surnud inimese teekond ajateljel (ühe juhtumianalüüsi näitel)?**

Kolmas küsimus täiendab esimest kaht nii, et aitab illustreerida erinevate tegurite ajalist järgnevust ning võimalikku põhjuslikkust. Sellele küsimusele vastamiseks on vajalik läbi viia kvalitatiivne analüüs (juhtumianalüüs), mis illustreeriks inimese teekonda (olulisi sündmusi tema elus) kuni surmani. See täiendab kirjeldavat statistikat ja võrgustikuanalüüsi, tuues juurde ajalise dimensiooni ning lisab profiilile kvalitatiivseid nüansse, mida statistika ei võimalda kirjeldada.

10. Uurimismetoodika (kuni 1800 tähemärki, 1 lk)

Uuringu läbiviimiseks kasutame segametoodikat ehk kombineerime nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid analüüsimeetodeid, mida kirjeldame täpsemalt allpool. Kõik andmed, mida uuringus analüüsimise, soovime pärida riiklikest registritest. Me ei kogu uuringu käigus juurde uusi andmeid.

Uuringus kasutame kolme erinevat analüütilist lähenemist:

Kirjeldav statistika

Kirjeldame narkootikumide üledoosi tõttu surnud inimeste (~177 inimest perioodil 2019-2022) sotsiaal-majanduslikku ja tervislikku profiili. Profiili kirjeldamisel konteksti loomiseks ja võrdlemiseks ning referentsiks koostame esindusliku valimi samal perioodil narkootilisi aineid tarvitanud (Narkomaaniraviregistri ja/või Karistusregistri andmetel), kuid mittesurnud inimestest (~177 inimest, vt valimite kirjeldust) ning võrdleme surnute ja mittesurnute grappe tähtsamate tunnuste lõikes: sh nt töötamine, perekonna olemasolu, depressioon, muude psüühikahäirete olemasolu, peamine tarvitatud uimasti, sõltuvus.

Kuna aastate lõikes on surmade arv suhteliselt madal, siis ei ole võimalik kõiki kirjeldava statistika meetodeid rakendada ning mitme tunnuse lõikes korraga andmeid kirjeldada (kuna gruppide suurus oleks liiga väikesed). Andmest lähtudes valime sobivad statistikud. Sealjuures kasutame keskmisi, protsente, protsentiile ja andmete jaotuseid ning lisaks rakendame gruppide võrdluseks (narkosurma surnud vs mittesurnud) t-testi või Hii-ruut statistikut (sõltuvalt andmete tüübist) koos p-väärtusega, olulisusnivooga 5% (tingimusel, et andmed seda võimaldavad). Kirjeldava statistika tegemisel keskendume eelkõige surnute profiili kirjeldamisele, kuid lisaks võrdleme surnud ja mittesurnud narkootiliste ainete tarvitajate grappe olulisemate tunnuste osas, et uurida, millised on need tegurid, mis võivad ennustada surma, mida on võimalik hiljem ennetustöös arvesse võtta. Võrdleme elus olevate narkootikumide tarvitajate profiili narkosurma surnute profiiliga. Kirjeldava statistika tunnused on kirjeldatud registreite päringute juures: sellesse analüüsi kaasatakse kokku ~177 surnud ja ~177 mittesurnud inimese andmed.

Vastavalt tunnuse tüübile esitleme tulemusi joonistel ja tabelites. Kategooriaalseid tunnuseid esitame risttabelite vormingus, näiteks protsentuaalse näitajana. Arvulisi tunnuseid illustreerime joonistel. Ajalist dünaamikat ja profiilimuutuseid (nt profiil 2019 – vs 2020) kirjeldame skeemidel.

Võrgustikuanalüüs

Võrgustikuanalüüsi (*network analysis*) eesmärgiks on täiendada kirjeldavat statistikat ja tuua välja olulisemad korrelatiivsed seosed tunnuste vahel ning need visualiseerida. Võrgustikuanalüüs lisab uuringule teaduslikku ja ka praktilist lisandväärtust. Sisuliselt on tegemist korrelatsioonanalüüsiga, kus vaadeldakse osakorrelatsioone erinevate tunnuste vahel (arvestades korraga kõiki tunnuseid). Võrgustikuanalüüs aitab vastata küsimusele, milline on narkosurmaga seotud tunnuste omavaheline struktuur ning millised tunnused on olulisemad, mis on otseselt surmaga seotud (arvestades samal ajal kõiki teisi tunnuseid) ja millised tunnused seostuvad surmaga kaudselt. See analüüs aitab vastata ka küsimusele, millised tunnused on tugevaimad surma ennustajad ja milliseid võib pidada kaitsvateks teguriteks? Võrgustikuanalüüsi kasutatakse järjest enam sotsiaalteadustes, et kirjeldada keerukate süsteemide toimimist (Borsboom et al., 2021). Võrgustikuanalüüsi saab rakendada arvulistel (nt vanus), nominaalsetel (nt sugu, elukoht vm) ja segaandmetel. Narkosurmade puhul saab seda rakendada samamoodi nagu seda on tehtud teiste haiguste või häirete peamiste tegurite väljaselgitamiseks. Näiteks COVID19 sümptomaatikaga seotud tegurite analüüsis (Liu et al., 2021) näidati, kuidas erinevad tegurid panustasid haiglasse sattumisse (intensiivravi kui binaarne tunnus jah-ei).

Võrgustikuanalüüsi tegemisel soovime kaasata kõigi Eestis registreeritud (Narkomaaniraviregistri ja/või Karistusregistri andmetel) narkootilisi aineid tarvitanute andmed (2019-2022). Analüüsi kaasame kokku 15-20 olulisemat tunnust (vt eelmist peatükki). Varasemat statistikat arvestades eeldame, et süütegusid sooritanud (E-toimiku järgi) narkootilisi aineid tarvitanud ja registreeritud ja/või sõltuvusravil viibivate inimeste arv võib olla kokku ligikaudu 3000 (2019- 2022). See on piisav võrgustikuanalüüsi tegemiseks (arvestades ka, et isikud, kellel on palju puuduvaid andmed tuleb analüüsist välja jätta).

Juhtumianalüüs

Selleks, et illustreerida kvalitatiivselt narkosurma surija profiili, koondame andmebaasidest andmed kokku ühe juhtumi kohta, kirjeldame selle isiku tausta andmestikus olevate andmete põhjal (anonüümselt) ja kirjeldame tema teekonda visuaalselt ajateljel. Juhtumi valime eeltöö põhjal nii, et see illustreeriks „keskmist“ ehk tüüpilist juhtumit. Tegemist on kvalitatiivselt ühe juhtumi analüüsiga, mistõttu ei ole võimalik neid tulemusi kõigile narkosurmadele üldistada. Juhtumianalüüsi (ja ka kõiki teisi analüüse) tehes lähtume teaduseetika printsiipidest, sh säilitame isiku anonüümsuse nii et inimese isikut ei ole hiljem võimalik aruande lugejal koostatud kokkuvõtte põhjal tuvastada.

Üks uurija anonümiseerib juhtumikirjelduse kokkuvõtte (üldistab, muudab nimed, detailid jms) ning teine püüab juhtumit tuvastada andmestikust kokkuvõtte põhjal. Anonümiseerimist jätkatakse seni kuni isiku tuvastamine ei ole võimalik.

Juhtumianalüüs aitab luua ajalist dünaamikat narkosurma profiili kirjeldamisel, selgitada võimalikke põhjuslikke seoseid ning illustreerida profiili keerukust, arvestades, et iga indiviidi elutee sisaldab nüansse, mida pole võimalik üldise statistilise analüüs kaudu kirjeldada.

11. Uuritavate valim ja värbamise viisi kirjeldus.

Uuritavate informeerimise ja nõusoleku vormid, ankeetide, küsitluste ja testide vormid esitada taotluse lisadena.

Valimi suurus ja kontrollgruppide olemasolu

I Surnute valim. Uimastite üledoosi tõttu 2019-2022 Eestis aastatel surnud inimeste valim (teadaolevalt ~ **n=177**). Andmed TAI surmade registrist.

II Mittesurnutest võrdlusgrupp. Uimastite tarvitajad Eestis 2019-2022, kes on sobitatud surnute valimi suhtes (~ **n=177**) süütegude olemasolu protsendi alusel. Täpsed arvud selguvad surnute valimi süütegude osakaalu analüüsimise järgselt.

NÄIDE: Seome esmalt surnute andmed E-Toimikuga ja saame teada, et 90% 177st (ehk 159) on süütegusid sooritanud. Seejärel pärimme 159 inimese andmed E-toimikust ning ülejäänud pärimme Narkomaaniraviregistrist ja/või TEHIKUst – juhuseväljavõtteks (väljavõtte teeb registripidaja). Registripidajatel anname kaasa loendi isikukoodidest, keda mitte valida – st välistame need, kes on süütegusid sooritanud). Kriteeriumiks on see, et registris oleks märgenud narkootikumi kasutamise kohta 2019-2022 perioodil (nt on saanud sõltuvushäire diagnoosi või on viibinud narkoravil).

III Kõik registreeritud ja süütegusid sooritanud uimastitarvitajad 2019-2022. Valimisse kuuluvad kõik registreeritud uimastite tarvitajad Eestis 2019-2022 (täpne arv pole teada, selgub registripäringute tegemise hetkel, eeldame, et see võib olla **n~3000** inimest). Justiitsministeerium teeb väljavõtte E-toimikust kõigi kohta, kes on E-toimiku andmetel 2019-2022 uimasteid tarvitanud (nt on registreeritud narkootikumide omamine) ja saadab need isikukoodid teistesse registritesse (TEHIK, Narkomaaniraviregister, Rahvastikuregister, Töötamise register, EHIS), et pärida täiendusi kõigi huvipakkuvate tunnuste kohta, vt tunnuste loendit.

Kes värbab uuritavaid ja kuidas/kus/kelle poolt võetakse

Puudub

informeeritud nõusolek? (kui on asjakohane)			
Kuidas ja kelle hulgast toimub uuritavate valik? Millised on uuritavate kaasamise või väljajätmise kriteeriumid?	Uuritavate andmed kaasatakse uuringusse riiklikest registritest selle alusel, kas inimene on surnud 2019-2022 aastatel uimastite üledoosi tõttu või kas on tarvitanud 2019-2022 aastatel uimasteid, nii, et selle kohta on tehtud märge riiklikesse registritesse.		
Sekkumiste liik (füüsiline, vaimne või andmed, sh eriliiki isikuandmed)	Puudub		
Koormus uuritavale (kontaktivõtmise viisid, visiitide arv, uuringute tüüp ja arv, kutsete saatmise kordus jms)	Puudub		
12. Koeproovide väljastamine kolmandatele osapooltele (RNA, DNA, plasma vms)			
Mitme geenidoonori koeproove ja mis tüüpi koeproove väljastatakse?	Puudub		
Kui palju ühe geenidoonori kohta koeproove väljastatakse?	Puudub		
Kuhu koeproov väljastatakse (riik, asutuse nimetus, aadress)?	Puudub		
Mida tehakse järelejäänud koeproovidega (kas ülejääk hävitatakse või saadetakse tagasi)?	Puudub		
13. Uuringu eetiliste aspektide analüüs (3600 tähemärki, kuni 2 lk). Kõik uuringud, mille objektiks on inimesed, peavad olema läbi viidud, arvestades eetilisi nõudeid, eelkõige autonoomia austamise, heategemise ja kahju vältimise ning õigluse printsiipe. https://www.coe.int/en/web/bioethics/guide-for-research-ethics-committees-members . vt ka https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2020/01/Eetika_Tabel_EST_2020.pdf			
13 a Inimesed			
Abiküsimused	<table border="1"> <tr> <td>Ei</td> <td>Jah</td> </tr> </table>	Ei	Jah
Ei	Jah		
Kas uurimisobjektiks on inimesed?	Uuritavateks on surnud ja elus inimesed.		

Kas uurimisobjektiks on haavatavad isikud või isikute grupid?		<p>1) Gordoni (2020) pool välja pakutud haavatavuse käsitlusele toetudes kuuluvad selles uuringus osalevad inimesed haavatavate rühma kategooriaalses mõttes kui ka võimalike riskide kõrge tõsidusastme tõttu. Uuritavad on <i>haavatavad</i>, kuna on tarvitanud narkootilisi aineid (võivad olla karistatud, kuid võivad ka mitte olla karistatud uimastite omamise eest), neil võib esineda keskmisest rohkem psüühikahäireid nad võivad kuuluda sotsiaalselt stigmatiseeritud inimeste rühma, kellel võib olla mitmeid erinevaid psühhosotsiaalseid probleeme ning kes seetõttu haavatavamad kui teised ühiskondlikud grupid. Haavatavus seisneb ka selles, et tegemist on väikese rühma inimestega. Lisaks seisneb haavatavus selles, et tegemist on uuritava nõusolekuta nende andmete kasutamiseks uuringu otstarbel.</p> <p>2) Uuringus kasutatakse vaid registrites registreeritud andmeid. Uuritavate käest ei küsita registriandmete analüüsimiseks nõusolekut.</p>
Kas uurimisobjektiks on isikud, kes ei saa ise anda teadlikku nõusolekut uuringus osalemiseks (sh piiratud teovõimega isikud)?		Puudub
Kas uurimisobjektiks on alaealised?		Valimisse võivad kuuluda ka alaealised, kui nad on surnud või uimasteid tarvitanud perioodil 2019-2022 ja nende kohta on riiklikesse registritesse tehtud märke narkootikumi tarvitamise kohta.
Kas uurimisobjektiks on patsiendid?		Valimisse võivad kuuluda isikud, kellel on aastatel 2019-2022 diagnoositud mõni kehaline haigus või psüühikahäire.
Kas uurimistöös kogutakse inimestelt bioloogilisi proove? Kas inimestelt võetud bioloogilisi proove kavatakse ekspordida kolmandasse riiki (https://www.aki.ee/et/teenused-poordumisvormid/andmete-edastamine-valisriiki) või importida neid teisest riigist Eestisse?		Puudub
13 b Isikuandmed ja andmestikud		
		Jah, uuringu käigus kasutatakse isikuandmeid (st isikukoodi) riiklikest registritest pärit andmete kokkusidumise eesmärgil. Pärast andmete kokkusidumist, isikut unikaalselt tuvastada võimaldavad andmed (st isikukoodid) kustutatakse. Andmed pseudonüümitakse.

<p>Kas uurimistöö käigus kogutakse või analüüsitakse isikuandmeid, sh eriliiki isikuandmeid?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Vaata lisa 1. 2) Uuringus ei küsita andmesubjektidelt informeeritud nõusolekut. Andmeid kasutatakse subjekti nõusolekuta, lähtudes eriliigiliste isikuandmete kasutamise reeglitest ja õiguslikust alusest (teadusuuring, mis on riikliku tähtsusega, mille on kooskõlastanud eetikakomiteed ning AKI, mille andmed on konfidentsiaalsed), lähtudes Isikuandmete kaitse seadusest. 3) Uuringu on tellinud Justiitsministeerium, kes saab uuringu tulemustest otsese sisendi, et uuringust saadava teadmise põhjal arendada tulevikus teenuseid narkosurmade ennetamiseks ja sekkumistegevuste korraldamiseks. Näiteks aitab see edaspidi paremini sihitada teenuseid ja arstiabi pakkumist uimasti tarvitajatele, et vähendada potentsiaalseid surmajuhtumeid ning optimeerida antud sihtrühma tervisliku seisundi parendamisega seotud kulusid. Uuringu tulemused toovad kasu kogukonna tasandil ning kasu saavad ka inimesed, kes täna uimasteid tarvitavad või tulevikus uimasteid tarvitama hakkavad. Kuna tegemist on ühiskonna seisukohalt olulise teemaga, siis on oluline tagada usaldusväärsete järelduste tegemiseks vajalik hulk infot. Narkosurmade uuringu andmeanalüüsi andmeallikateks on registrites olemasolevad andmed – sotsiaaldemograafilised tunnused, töötamine, varasem narkomaaniaravi ja vaimse tervisega seotud diagnoosid, retsidiivsus ja süüteod. 4) Andmesubjektid on tuvastatavad seni, kuni andmestik sisaldab isikukode või pseudonüüme (seni kuni liidame erinevate registrite andmed kokku ühest andmetabeliks): <ol style="list-style-type: none"> a. pärast tuvastamist võimaldavate andmete eemaldamist ei ole andmetöötamise eesmärgid enam saavutatavad või neid oleks ebamõistlikult raske saavutada – kuna erinevatest registritest päringute tegemise aluseks on isikukood, mis võimaldab isiku kohta andmed kokku siduda, siis ei ole võimalik erinevat tüüpi andmete (nt kuritegevuse ja terviseandmete) kokkusidumine muul moel kui isikukoodi alusel, seetõttu on vajalik isiku tuvastatavus andmete kokkusidumise faasis; b. teadus- või riikliku statistika tegija hinnangul on selleks ülekaalukas avalik huvi – uuringu on tellinud ja seda rahastab Justiitsministeerium, mille tegevus lähtub riiklikust poliitikast. Eesti narkopoliitika kujundamiseks on vajalik selgitada narkosurmade peamisi asjaolusid, mis aitaks tulevikus narkootikumide tarvitamist ja narkosurmasid ennetada; c. töödeldavate isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemäära andmesubjekti õigusi - kasutame uuringus andmesubjekti registriandmeid subjekti nõusolekuta. Andmete kasutamisest ei teki juurde lisakohustusi (finantsilisi, sotsiaalseid, õiguslikke või muid tüüpi kohustusi), kuna tagame andmete kasutamisel nende konfidentsiaalsuse, rakendame kaasaegseid turvameetmeid (krüpteerime andmed, kaitseme neid
---	--

		<p>paroolidega ning hoiame vaid turvatud serverites - TÜ ja Justiitsministeeriumi serverites). Uuring ei kahjusta uuritavate õigusi ega vabadusi. Kohe pärast andmete kokkudumist kustutame isikut tuvastada võimaldava info (st isikukoodid); mistõttu ei ole võimalik pärast andmete kokkuliitmist enam isikut otseselt tuvastada (st pseudoümiseerime andmed), isegi kui andmed peaksid lekkima, mistõttu ei ole võimalik, et andmesubjektidele tekiks juurde lisakohustusi.</p>
<p>Kas uurimistöö hõlmab üksikisiku süsteemset jälgimist, tema andmeprofiili kogumist või töödeldakse suures ulatuses eriliiki ja/või tundlikke andmeid või kasutatakse (sekkuvaid) andmete töötlemise meetodeid varjatud viisil (nt elulemuse uuringud, jälgimine, järelevalve, audio ja video salvestamine, geo-positsioneerimine jne) või mistahes andmete töötlemise protsessi, mis võib kahjustab uuritavate õigusi ning vabadust?</p>		<ol style="list-style-type: none"> 1) Uuritavaid ei vaadelda ega jälgita. 2) Meetodeid on kirjeldatud täpsemalt punktis 10. 3) Uuritavaid ei informeerita nende andmete kasutamisest. Andmeid kasutatakse andmesubjekti nõusolekuta. Andmete kogumine selle uuringu tarbeks oleks ülemäära mahukas ning võimatu, kuna tegemist on retrospektiivse uuringuga (kasutame andmeid, mis on registreeritud perioodil 2019-2022). 4) Kõik andmed päritakse riiklikest registritest.
<p>Kas uurimistöös analüüsitakse eelnevalt kogutud isikuandmeid?</p>		<p>1) Selgitada, missugusest andmebaasist (registrist, andmekogust) või allikast andmed pärinevad.</p> <p>Selle uuringu tarbeks tehakse päringud järgmistesse registritesse (tunnuste loetelu Lisa 1):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tervise infosüsteem (Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus, TEHIK) • Surma põhjuste register (TAI) • Narkomaaniraviregister (TAI) • Karistusregister ja E-toimik (Justiitsministeerium) • Kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register (KIR) (Justiitsministeerium) • Töötamise register (MTA) • Eesti Töötukassa andmebaas EMPIS2 • Rahvastikuregister (Siseministeerium) • Eesti hariduse infosüsteem (EHIS) (Haridus- ja Teadusministeerium). • Sotsiaalteenuste ja –toetuste andmeregister (STAR) (Sotsiaalministeerium) <ol style="list-style-type: none"> 2) Uuritavatega ei võeta uuringu käigus ühendust. 3) Uuringu on tellinud Justiitsministeerium, kes saab uuringu tulemustest otsese sisendi, et uuringust saadava teadmise põhjal arendada tulevikus teenuseid narkosurmade ennetamiseks ja sekkumistegevuste korraldamiseks. Näiteks aitab see edaspidi paremini sihitada teenuseid ja arstiabi pakkumist uimasti tarvitajatele, et vähendada potentsiaalseid surmajuhumeid ning optimeerida antud sihtrühma tervisliku seisundi parendamisega seotud kulud.

		<p>Uuringu tulemused toovad kasu kogukonna tasandil ning kasu saavad ka inimesed, kes täna uimasteid tarvitavad või tulevikus uimasteid tarvitama hakkavad. Kuna tegemist on ühiskonna seisukohalt olulise teemaga, siis on oluline tagada usaldusväärsate järelduste tegemiseks vajalik hulk infot. Narkosurmade uuringu andmeanalüüsi andmeallikateks on registrites olemasolevad andmed – sotsiaaldemograafilised tunnused, töötamine, varasem narkomaaniravi ja vaimse tervisega seotud diagnoosid, retsidiivsus ja süüteod. Taotliste andmete kogumine küsimustikega oleks ülemääraselt töömahukas ja väga keeruline ning retrospektiivselt võimatu.</p> <p>4) Isikuandmete töötlemine uuringu läbiviimiseks on vajalik, et võimaldada erinevates andmebaaside olemasolevatest andmete koondamine ja terviklik analüüs. Isikuandmeid on vaja kasutada selles uuringus vaid selleks, et erinevate andmetike andmed omavahel kokku siduda. Isikuandmed (isikukood) kustutatakse andmestikust kohe, kui nende kasutamise eesmärk on täidetud ehk peale erinevatest andmebaasidest pärit andmete ühtsesse andmefaili sidumist. Isikustatud andmete hävitamise kohta koostatakse TÜ-s ja Justiitsministeeriumis vastav akt.</p> <p>Pseudonüüme kasutame andmepäringute tegemise etapis selleks, et tagada andmete turvalisus. Hoiame andmeid pseudonüümitud kujul TÜ ja Justiitsministeeriumi serverites. Pseudonüümi ja sellele vastavate isikukoodide tabel on eraldi teistest andmetest ning hoiame seda krüpteeritult kahes eksemplaris (TÜ serveris ja Justiitsministeeriumi serveris) ning sellele on ligipääs ainult uuringu meeskonna liikmetel. Pseudonüümide ja isikukoodide tabel kustutatakse kohe kui andmed on täielikult kokku liidetud (võtme kustutab Gerly Tamm). Analüüsid teostatakse pseudonüümitult andmetelt. Uuringu lõpus koostatakse pseudonüümitud andmetelt summaarne tabel, mida säilitatakse anonüümisel kujul kuni 31.12.2026.</p>
Kas uurimistöös analüüsitakse avalikult kättesaadavaid andmeid?		<p>Osaliselt on registre andmed vabalt kättesaadavad (üldistatud ja anonümiseeritud kujul), kuid selle uuringu tarbeks on vajalik erinevate registre andmed kokku siduda, mistõttu ei saa kasutada avalikke andmebaase.</p>
Kas kavatakse edastada isikuandmeid või võimaldada neile juurdepääs kolmandast riikidest (https://www.aki.ee/et/teenused-poordumisvormid/andmete-edastamine-valisriiki)?		<p>Isikuandmeid ei ekspordita välisriiki.</p>
Kas uurimistöö lõppedes toimub isikuandmete hävitamine/anonüümimine?		<p>Andmete kokkuliitmine toimub isikustatud andmetel:</p> <p>1) Isikuandmed asendatakse pseudonüümidega koheselt, kui andmed laekuvad (pseudonümiseerime andmed TÜs, pseudonüümid lisab Gerly Tamm, ligipääs on Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel). Pseudonüümide – isikukoodide tabel kustutatakse kohe kui erinevate registre andmed on kokku liidetud. Pseudonüümitud andmetabel kustutatakse 31.12.24. Selle kohta koostatakse andmete kustutamise akt – andmed kustutab TÜ serverist Gerly Tamm ja JustM RIKi serverist Andri Ahven. Anonümiseeritud summarsed andmed säilitatakse kuni 31.12.2026.</p>

		2) Pärast pseudonüümitud andmestiku üldistatud kujule viimist (grupid, keskmised, protsentiilid jm) ei ole andmesubjekte võimalik kaudselt tuvastada, kuna andmed, mida kasutame ei sisalda isiku kohta käivat spetsiifilist informatsiooni, mis viitaks unikaalselt vaid ühele inimesele (meie andmestik ei sisalda geenandmeid ega muid nime või kontakti sisaldavaid andmeid). Ka terviseandmed, mida pärimise, viimise üldistatud kujule – st me kategoriseerime inimesed vastavalt terviseprobleemidele. Süütegude andmeid kasutame samuti üldistatud kujul (loome kategooriad).
13 c Teised eetilised küsimused		
Kas uurimistöö läbiviimine võib kaasa tuua eelpool kirjeldamata eetilisi riske?		Eetilised riskid, mis võivad uuringu käigus ilmned a hõlmavad uuritavate profiili kirjeldamisel nende võimalike tervise või sotsiaalsete või õiguslike probleemide tuvastamist. Näiteks, uurijad võivad saada teadlikuks sellest, et mõni uuritav on keelatud narkootilisi aineid omanud ja tarvitanud, aga pole selle eest karistatud. Või ilmneb asjaolu, et uuritaval esineb uimastisõltuvus, kuid ta pole saanud ravi. Taolist informatsiooni hoitakse konfidentsiaalsena ning tagatakse uuritavate privaatsus. Uurijad (Gerly Tamm, Liina Haring, Lisanna Lehes, Andri Ahven ja Anna-Liisa Uisk) on omavahel kokku leppinud uuringuga seotud info konfidentsiaalsuses. See tähendab, et seda informatsiooni ei kasutata muudel eesmärkidel kui ainult uuringu läbiviimiseks. Surnute andmete ananlüüsimisel võib ilmenda aspekte surnu elukõigu kohta, millest surnute lähedased ei ole teadlikud. Seda informatsiooni aga ei jagata lähedastele. Kõik info, millest uurijad teadlikuks saavad on konfidentsiaalne ning ei ole levitav väljapoole uuringu meeskonda. Selle kaudu kaitseme uuritavaid ning nende lähedasi võimalike lisakohustuste tekke eest.
14. Täita, kui uuring põhineb andmekogu ja/või andmeallika andmetel.		
<ul style="list-style-type: none"> • Surma põhjuste register (TAI) • Narkomaaniraviregister (TAI) • Tervise infosüsteem (Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus , TEHIK) • Karistusregister ja E-toimik (Justiitsministeerium) • Kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register (KIR) (Justiitsministeerium) • Töötamise register (MTA) • Eesti Töötukassa andmebaas EMPIS2 • Rahvastikuregister (Siseministeerium) • Eesti hariduse infosüsteem (EHIS) (Haridus- ja Teadusministeerium) • STAR (Sotsiaalministeerium) 		
Isikuandmete töötlemise eesmärk on siduda kokku erinevate riiklike registrite andmed, et analüüsida 2019-2022 toimunud narkosurmade peamisi mõjutegureid, arvestades sealjuures ka perioodi enne surma ning võrreldes surnute profiili mittesurnud uimastitarvijatatega.		
Andmete koosseis: Vaata lisa 1.		

15. Isikuandmete kaitse meetmete kirjeldus, sealhulgas andmete hoidmise, säilitamise, turvalisuse ja kustutamise kohta, sh andmete ja/või koodivõtme kustutamise kuupäev (kuni 1800 tähemärki, 1 lk).

<p>Kirjeldada ja põhjendada uuringu vajaduseks kogutud andmete säilitamist ja tähtaega.</p>	<p>Isikuandmete säilitamine toimub kuni andmete kokkusidumisena, isikuandmed ja pseudonüümitud andmed kustutatakse hiljemalt 31.12.2024.</p> <p>Andmed, mis paiknevad TÜ serveris kustutab Gerly Tamm ja koostab selle kohta andmete kustutamise akti. Andmed, mis paiknevad RIKi (JustM) serveris kustutab Andri Ahven ja koostab selle kohta andmete kustutamise akti. JustM RIKi serveris hoitakse isikustatud andmeid ainult seni kuni need on TÜle edastatud ning on saadud kinnitus, et andmed on edukalt pseudonümiseeritud ning kokku liidetud teiste andmetega koondaandmestikus. Koondaandmestik, millelt tehakse analüüse paikneb TÜ serveris.</p> <p>Anonümiseeritud summeeritud kujul säilitatakse andmeid kuni 31.12.2026. Seejärel summaarne andmestik kustutatakse.</p>
<p>Kirjeldada isikuandmete pseudonümimise protsessi ja vahendeid.</p>	<p>Pseudonümiseerimine toimub TÜs kohe, kui andmed TÜle laekuvad (JustM teeb päringu ja edastab päringute tulemused osade kaupa TÜle krüpteeritud kujul).</p> <p>Pseudonüüme kasutame andmepäringute tegemise etapis selleks, et tagada andmete turvalisus. Hoiame andmeid pseudonüümitud kujul TÜ serveris. Pseudonüümi ja sellele vastavate isikukoodide tabel on eraldi teistest andmetest ning hoiame seda krüpteeritud ühes eksemplaris (TÜ serveris) ning sellele on ligipääs ainult kahel meeskonnaliikmel (Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel). Pseudonüümide ja isikukoodide tabel kustutatakse TÜ serverist (kustutab Gerly Tamm) kohe kui andmed on täielikult kokku liidetud.</p> <p>Pseudonüümid tekitame juhuslike tähe- ja numbrikombinatsioonide ridadena, selleks kasutame Ris olemas olevaid juhuslike arvude genereerimise algoritme. Igale isikukoodile loome unikaalse pseudonüümi. Andmestikust kustutame isikukoodid koheselt, kui need Justiitsministeeriumist TÜle laekuvad. Pseudonüümide-isikukoodide fail kustutatakse hiljemalt 31.12.2024.</p> <p>Andmestikele on ligipääs TÜs Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel ning Justiitsministeeriumis on ligipääs Andri Ahvenal.</p>
<p>Kas kavatsetakse geenidoonorite isikuandmeid depseudonüümida?</p>	<p>Puudub</p>
<p>Kas toimub isikuandmete transportimine ning kirjeldada, kuidas on tagatud andmete turvalisus.</p>	<p>Andmeid transporditakse ühest serverist teise (Justiitsministeeriumilt - TÜle) krüpteeritud kujul. Andmestikus edastatakse, kas krüpteeritud failidena emailitsi (kasutades sellest TÜ ja Justiitsministeeriumi turvatud e-maili) ja/või turvatud pilveteenuste kaudu (nt TÜ serveris asuv Nextcloud), sõltuvalt failide suurusest ja failide haldaja eelistustest.</p>

Kirjeldada, kuidas on andmed kaitstud loata või ebaseadusliku töötlemise eest.	Isikustatud andmeid hoitakse krüpteeritud kujul TÜs ja Justiitsministeeriumis (RIKi serverites) paroolidega turvatud kaustas, millele on ligipääs vaid TÜst Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel ning Justiitsministeeriumis on vastavalt RIKi serveris paiknevale kaustale ligipääs Andri Ahvenal.
Kinnitan, et kõik uuringu läbiviijad on teadlikud projekti läbiviimisega kaasnevatest eetilistest ja isikuandmete kaitsega kaasnevatest nõuetest.	
Vastutava uurija allkiri <i>digiallkiri lisatud, Gerly Tamm</i>	Taotluse esitamise kuupäev 21.11.2023
Taotluse EBIN ID (täidab hindaja)	

Lisadokumentide loetelu:

1. Andmekoosseis (samal failis)
2. Vastutava uurija CV (eraldi failis)
3. TÜ Eetikakomitee kooskõlastuse kinnitus (eraldi failis)
4. TÜ Eetikakomitee taotlus (eraldi failis)
5. Andmepäringute tegemise protsess (samal failis)
6. Metoodika ülevaade (samal failis)

Registritest päritavate tunnuste loend

Kõikidest registritest tehakse päringud isikukoodi alusel.

Tervise infosüsteem (TEHIK)

Diagnoosi saamine elu jooksul (sõltub isiku sünniajast ja andmebaasi loomise hetkest)

PÄRINGU AJALIMIIT PUUDUB

Tunnus (nii nagu kajastuks meie andmestikus)	Metaandmed (küsimine TEHIKust)	Andmete grupeering (meie andmestikus), 1 = "jah", 0 = "ei"
f2_dgn	Skisofreeniaspektri häired ehk F2._ diagnoosikoodi olemasolu põhi- või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; põhidiagnoosi kood RHK-10 järgi, <i>diagnoos: F20.0, F20.1, F20.2, F20.3, F20.4, F20.5, F20.6, F20.8, F20.9, F21, F22.0, F22.8, F22.9, F23.0, F23.1, F23.2, F23.2, F23.8, F23.9, F24, F25.0, F25.1, F25.2, F25.8, F25.9, F28 või F29</i> (jah=1, ei=0)	1 või 0
f30_dgn	Meeleoluhäired: mania ehk F30._ diagnoosikoodi olemasolu põhi- või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; põhidiagnoosi kood RHK-10 järgi, <i>diagnoos: F30.0, F30.1, F30.2, F30.8 või F30.9</i> (jah=1, ei=0)	1 või 0
f31_dgn	Meeleoluhäired: bipolaarne häire ehk F31._ diagnoosikoodi olemasolu põhi- või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; põhidiagnoosi kood RHK-10 järgi, <i>diagnoos: F31.0, F31.1, F31.2, F31.3, F31.4, F31.5, F31.6, F31.7, F31.8 või F31.9</i> (jah=1, ei=0)	1 või 0
f10_dgn	Alkoholi tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitumishäired ehk F10._ diagnoosikoodi olemasolu põhi- või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos: F10.0, F10.1, F10.2, F10.3, F10.4, F10.5, F10.6, F10.7, F10.8 või F10.9</i> (jah=1, ei=0)	1 või 0
f11_dgn	Opioidi tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitumishäired ehk F11._ diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i>	1 või 0

	F11.0, F11.1, F11.2, F11.3, F11.4, F11.5, F11.6, F11.7, F11.8, F11.9 (jah=1, ei=0)	
f12_18_dgn	Illegaalsete psühhoaktiivsete ainete tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitumishäired ehk F12._, F12._, F13._, F14._, F15._, F16._, F17._, F18._ diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> F12.0, F12.1, F12.2, F12.3, F12.4, F12.5, F12.6, F12.7, F12.8, F12.9; F13.0, F13.1, F13.2, F13.3, F13.4, F13.5, F13.6, F13.7, F13.8, F13.9; F14.0, F14.1, F14.2, F14.3, F14.4, F14.5, F14.6, F14.7, F14.8, F14.9; F15.0, F15.1, F15.2, F15.3, F15.4, F15.5, F15.6, F15.7, F15.8, F15.9; F16.0, F16.1, F16.2, F16.3, F16.4, F16.5, F16.6, F16.7, F16.8, F16.9; F17.0, F17.1, F17.2, F17.3, F17.4, F17.5, F17.6, F17.7, F17.8, F17.9; F18.0, F18.1, F18.2, F18.3, F18.4, F18.5, F18.6, F18.7, F18.8, F18.9 (jah=1, ei=0)	1 või 0
f19_dgn	Mitme illegaalsete psühhoaktiivsete ainete samaaegsest tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitumishäired ehk F19._ diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> F19.0, F19.1, F19.2, F19.3, F19.4, F19.5, F19.6, F19.7, F19.8 või F19.9 (jah=1, ei=0)	1 või 0
f90_dgn	Hüperkineetilise häire F90 diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> F90.0, F90.1, F90.8 või F90.9 (jah=1, ei=0)	1 või 0
f91_dgn	Käitumishäire F91 diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> F91.0, F91.1, F91.2, F91.3, F91.8 või F91.9 (jah=1, ei=0)	1 või 0
f60_dgn	Spetsiifilise isiksushäire F60 diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i>	1 või 0

	F60.0, F60.1, F60.2, F60.3, F60.4, F60.5, F60.6, F60.7, F60.8 või F60.9 (jah=1, ei=0)	
f70_dgn	Kerge vaimse alaarengu F70 diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> F70.0, F70.1, F70.8 või F70.9 (jah=1, ei=0)	1 või 0
muu_f_dgn	Muu (v.a. F10._- F19._, F2._, F30._, F31._, F90._, F91._, F60._, F70._) psüühikahäire diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis (jah=1, ei=0)	1 või 0
enesekehjustus	Tahtlik enesekehjustus ehk X60 - X84 diagnoosikoodi olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis või kiirabikaardil; <i>diagnoos:</i> X60, X61, X62, X63, X64, X65, X66, X67, X68, X69, X70, X71, X72, X73, X74, X75, X76, X77, X78, X79, X80, X81, X82, X83 või X84 (jah=1, ei=0)	1 või 0
hiv_nakkus	HIV-nakkuse fikseerimine ehk diagnoosikoodi B23.0; B23.1 või Z21 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> B23.0; B23.1 või Z21 (jah=1, ei=0)	1 või 0
aids	HIV-tõbi ehk AIDSi fikseerimine ehk diagnoosikoodi B20; B21; B22; B23.2; B23.8 või B24 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> B20; B21; B22; B23.2; B23.8 või B24 (jah=1, ei=0)	1 või 0
akuutne_b_hepatiit	Ägeda B-viirushepatiidi fikseerimine ehk diagnoosikoodi B16 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> B16 (jah=1, ei=0)	1 või 0
akuutne_c_hepatiit	Ägeda C-viirushepatiidi fikseerimine ehk diagnoosikoodi B17.1 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos:</i> B17.1 (jah=1, ei=0)	1 või 0

krooniline_b_hepatiit	Kroonilise B-viirushepatiidi fikseerimine ehk diagnoosikoodi B18.0 või B18.1 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos</i> : B18.0 või B18.1 (jah=1, ei=0)	1 või 0
krooniline_c_hepatiit	Kroonilise C-viirushepatiidi fikseerimine ehk diagnoosikoodi B18.2 olemasolu põhidiagnoosina või kaasuva diagnoosina vähemalt ühes ambulatoorses või statsionaarses epikriisis; <i>diagnoos</i> : B18.2 (jah=1, ei=0)	1 või 0
kontakt_perearst	Perearsti/pereõe poolt tervise infosüsteemi jõudnud ambulatoorse epikriisi olemasolu <u>viimase kuu jooksul enne surma hetke</u> (surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kontakt_eriastiabi_psyh	Psühhiaatri/vaimse tervise õe poolt koostatud tervise infosüsteemi jõudnud ambulatoorse vi statsionaarse epikriisi olemasolu <u>viimase kuu jooksul enne surma hetke</u> (surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kontakt_eriastiabi_som	Muu eriastiabi süsteemis (v.a psühhiaatri/vaimse tervise õe poolt) koostatud tervise infosüsteemi jõudnud ambulatoorse või statsionaarse epikriisi olemasolu <u>viimase kuu jooksul enne surma hetke</u> (surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kiirabi_valjakutse_1_kuu	Isikule on surmale eelnenud viimase kuu jooksul tehtud kiirabi väljakutse uimastijoobe tõttu (kiirabikaardil on märges 'narkojoove', 'uimastijoove', 'üledoos', diagnoosikood: T40 ehk Mürgistus narkootikumide ja psühhodüsleptikumide [hallutsinogeenidega]; F10; F11 või F19, koos alamkoodidega; surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kiirabi_valjakutse_5_a	Isikule on surmale eelnenud 5 aasta jooksul korduvalt ehk enam kui 2x tehtud kiirabi väljakutse uimastijoobe tõttu (kiirabikaardil on märges 'narkojoove', 'uimastijoove', 'üledoos', diagnoosikood: T40 ehk Mürgistus narkootikumide ja psühhodüsleptikumide [hallutsinogeenidega]; F10; F11 või F19,	1 või 0

	koos alamkoodidega; surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	
kiirabi_myrgistus_1_kuu	Isikule on <u>surmale eelnenud 1 kuu jooksul</u> tehtud kiirabi väljakutse mürgistuse tõttu (kiirabikaardil on märgest mürgistust põhjustanud aine kohta: „narkootiline aine, alkohol, ravim-antidepressant/uinuti/rahusti, teadmata“; surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kiirabi_myrgistus_5_a	Isikule on <u>surmale eelnenud 5 aasta jooksul</u> korduvalt ehk enam kui 2x tehtud kiirabi väljakutse mürgistuse tõttu (kiirabikaardil on märgest mürgistust põhjustanud aine kohta: „narkootiline aine, alkohol, ravim - antidepressant/uinuti/rahusti, teadmata“; surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (jah=1, ei=0)	1 või 0
kiirabi_myrgistus_nimetus	Kui isikule on <u>surmale eelnenud 5 aasta jooksul</u> tehtud (1 kord või korduvalt) kiirabi väljakutse <u>narkootilise aine</u> mürgistuse tõttu siis palume esitada „Mürgistust põhjustanud aine täpsustava nimetuse“, mis on fikseeritud isiku suhtes koostatud viimasel kiirabi kaardil. Surmahetke kohta laekub info koos valimisse sattunud isiku isikukoodiga) (kodeering: nimetus=kui on olemas täpsustav info tarvitatud aine kohta, teadmata=kui on märgest, et tegemist on illegaalse uimasti tarvitamisest tingitud mürgistusega, kuid aine nimetust ei ole täpsustatud ning tühi lahter=isikule ei ole uimasti üledoosi tõttu kutsutud kiirabi)	Nimetus (narkootikum), teadmata või tühi lahter

Surma põhjuste register

Päringusse palume kaasata perioodil **2019-2022** kehtinud kõige hiljutisema info.

Tunnus	Täpsustus
Isikukood	
Sugu	
Vanus	Registris on tunnus <i>sünniaeg</i>
Surmakuupäev või surnu leidmise kuupäev	
Kodakondsus	
Rahvus	
Emakeel	
Kõrgeim omandatud haridus	
Regioon maakonna täpsusega	Registris on tunnus <i>elukoha aadress</i>

Meditiinidokumendi koostaja andmed	Registris on surmateatise väljastanud tervishoiuasutuse äriregistri kood
Surma algpõhjus	
Surma välispõhjusest tingitud täpsustavad andmed	
Surma soodustanud oluliste seisundite andmed	
Surma põhjuse määramise alus	
Surma tinginud asjaolud	
Surma asukoht	Registris on surmakoha aadress ja suremispaik
Tarvitatud aine (või segud, täpselt nimetused)	Tunnus luuakse surma kohta käive lisainfo põhjal, mis on surma põhjuste registris registreeritud.
Narkoravil viibimine viimase kuu aja jooksul	Tunnus luuakse surma kohta käive lisainfo põhjal, mis on surma põhjuste registris registreeritud. Jah-ei

Narkomaaniraviregister

AJALIMIIT tagasiulatuvalt PUUDUB (piirang on 2022. a lõpp), pärima iga sissekande kohta selle aja

Tunnus	Täpsustus
Isikukood	
Sugu	
Vanus	Registris on tunnus sünniaeg
Tarvitatud aine(d)	Registris on tunnus põhiline tarbitav narkootikum
Ravimeetodid	Registris on tunnused ravi saamise viis, määratud ravi liik, määratud ravimid
Sissekanded varasema ravi kohta	Registris on tunnused eelneva narkomaaniravi liik ja ravi saamise aasta
Ravi tulemuslikkus	Registris on tunnus ravi lõpetamise põhjus

Karistusregister ja E-toimik

Kõik andmed puudutavad perioodil 2014–2022 jõustunud karistusi ja määratud kohustusi

Tunnus	Täpsustus
Süüteo karistused	1. Kas karistati AS, KarS või NPALS väärteo eest: iga seaduse puhul jah/ei. 2. Kas karistati KarS kuriteo eest ja kui jah, siis millise peatüki järgi: jah/ei; KarS ptk.
Sotsiaalprogrammi kohustus väärteomenetluses ja kriminaalmenetluses	1. Väärteomenetluses (VTMS § 30 lg 1 p 3): jah-ei; 2. Kriminaalmenetluses (KarS § 75 lg 2 p 8): jah-ei
Ravikohustus kriminaalmenetluses	KarS § 75 lg 2 p 5: jah/ei

Kinni peetavate, arestialuste ja vahistatute register (KIR)

Andmed puudutavad vanglas viibimist süüdimõistetuna või vahistatuna perioodil 2014–2022

Tunnus	Täpsustus
Kas on viibinud vanglas?	Jah/ei
Kas on viibinud vangla narkoravi üksuses?	Jah/ei

Töötamise register

SURNUTEL pärima vastavalt surma kuupäevale andmed, mittedurnute kohta küsime andmed 2022 aasta kohta

Tunnus	Täpsustus
Töötamine	Arvelolek 30 päeva enne ... kuupäeva

Töötukassa register (EMPIS2)

Mittesurnutel 2022 aasta kohta

Tunnus	Täpsustus
Töötuna arvel olemine	Arvelolek 30 päeva enne ... või kuupäeva

Rahvastikuregister**Kõigil 2022 aasta lõpu seisuga**

Tunnus	Täpsustus
Emakeel	
Kodakondsus	
Rahvus	
Laste arv	
Perekonnaseis	
Eestkoste	

EHIS**2022 aasta lõpu seisuga**

Tunnus	Täpsustus
Kõrgeim omandatud haridus	
Õppekeel	

STAR**Periood 2019-2022**

Sotsiaaltoetus perioodil 2019-2022	jah-ei-teadmata
------------------------------------	-----------------

1. JustM (Andri Ahven) teeb päringu Surmaregistrisse 2019-2022 aastatel narkosurma surmute isikukoodide ja surmaga seonduva muu info pärimiseks (vt tunnuste loendit). Surmaregister edastab ~177 inimese isikukoodid JustM krüpteeritult Andri Ahvena nimele.
2. JustM teeb 177 isiku kohta päringu E-toimikusse süütegude ja tunnuste loendis kirjeldatud tunnuste kohta ja edastab andmed TÜle (Gerly Tamm) krüpteeritult.
3. TÜ (Gerly Tamm või Lisanna Lehes) pseudonümiseerivad andmed ja arvutavad süütegude protsendi ning edastavad selle % info JustMle.
4. JustM teeb vastava suurusega (nt 150 inimest) juhusliku väljavõtte päringu E-toimikusse mittesurnute kohta (piirates valikut surnute isikukoodidega), kes on narkootikume tarvitanud 2019-2022 perioodil. Päril isikukoodid jm huvipakkuvad andmed (vt loendit).
5. JustM teeb vastava suurusega (nt 27 inimest) juhusliku väljavõtte päringu Narkoviregistrisse või TEHIKUSse (tingimusel, et Narkoviregistrist ei saa piisaval hulgal mittesurnuid valimisse kaasata), et pärida mittesurnute ja süütegusid mittesooritanute andmed (isikukoodid jm tunnuste loendis olevad andmed).
6. JustM edastab andmed krüpteeritud kujul TÜle, andmed pseudonüümitakse ning seotakse ühtseks andmestikuks.
7. JustM esitab päringu surnute kohta (~177 inimest) ja kõigi narkootikume tarvitanud ja süütegusid sooritanute kohta (~3000 inimest) 2019-2022 perioodil E-toimikusse ning teistesse registritesse, et pärida kõik tunnuste loendis olevad andmed (vt lisa 1).
8. JustM edastab andmestiku krüpteeritud kujul osadena (laekumise järjekorras) TÜle, kus andmed pseudonüümitakse ja seotakse olemas oleva andmestikuga.
9. Päringud tehakse paralleelselt mitmetesse registritesse, kuid arvestada tuleb, et päringutele vastamine võtab aega ning erinevate registrite puhul on see erinev. Seetõttu laekuvad andmed osade kaupa esmalt JustMi (RIKi serverisse, turvatud kausta), kus neile on ligipääs vaid Andri Ahvenal. Andri edastab osade kaupa andmed TÜle, kus neile on ligipääs vaid Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel (turvatud kaustas). TUs seotakse andmed (Gerly Tamme ja Lisanna Lehesel poolt) esmalt pseudonüümidega ning seotakse kokku ühtseks suureks andmestikuks nende laekumise järjekorras. Pseudonüüme ja isikukoodide tabelit hoitakse eraldi failis ja muudest andmetest eraldi asukohas TÜ serveris, millele on parooliga ligipääs vaid Gerly Tammel ja Lisanna Lehesel.

Meetod

